

Regjeringen
Ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet

[Vår dato:

[Vår ref.:

[Saksbehandler:

Ingrid Staurheim

KAs innspill til regjeringens handlingsplan for FNs bærekraftsmål

KA arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, er en organisasjon som favner alle arbeidsgiverne i Den norske kirke (ca. 350stk), og i tillegg til en del enkelte organisasjonsmedlemmer. Medlemsmassen er både små og store virksomheter over hele landet. Som arbeidsgiverorganisasjon har vi også partsforhold til 22 fagforeninger.

KA stiller seg veldig positiv til at regjeringen iverksetter en handlingsplan for å nå FNs bærekraftsmål innen 2030. Vår organisasjon har bygget opp høy fagkompetanse innenfor kirkepolitikk, arbeidsgiverspørsmål og kirkebyggforvaltning og er opptatt av realisering av bærekraftsmålene både sosialt, økonomisk, miljømessig, og kulturelt. Våre medlemmer er arbeidsgivere for ca. 5600 årsverk/7200 ansatte over hele landet, i tillegg er medlemmene eiere og forvaltere av Dnks i overkant av 1600 kirkebygg med tilhørende kulturarv. Som en landsdekkende arbeidsgiverorganisasjonene har vi lang erfaring med å koble de lokale og nasjonale føringer og premisser innenfor kirkelig sektor. Kirken er en ressurs for bærekraftig utvikling på flere områder; som arbeidsgiver, innkjøper, forvalter av mange av landets viktigste kulturmiljø, og ikke minst, en viktig arena for sosial bærekraft i lokalmiljøene. KA har god kunnskap om kirkens muligheter og utfordringer og kan være en pådriver i arbeidet med å omsette mål til handling, løfte frem det gode arbeidet som allerede gjøres i dag og stimulere til partnerskap og samarbeid for å nå målene.

I dette innspillet vil vi først vise til hvordan KA kan bidra inn i arbeidet med å ivareta bærekraftsmålene, 5,8, 11,12,13 og 17, deretter gi noen generelle innspill til regjeringens overordnede spørsmål.

Mål 5: Likestilling mellom kjønnene

I KA sektorens 7200 årsverk er ca. 3000 av årsverkene besatt av kvinner, og ca. 2600 årsverk av menn. I Hovedavtalen for KA-sektoren har partene i § 12 avtalt ulike målsetninger for å fremme likestilling og hindre diskriminering. KA bidrar gjennom generell og individuell veiledning og rådgivning til arbeidsgivere i spørsmål om tilsetting, lønn, heltidsstilling, opplæring og avansement, på en måte som ivaretar likestilling mellom kjønnene. KA vil fortsatt ha et fokus på dette området, både gjennom rådgivning og opplæring og gjennom videre tariffarbeid.

Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Gjennom rådgiving og arbeid med forhandling av tariffavtaler med fagforeningene bidrar KA som arbeidsgiverorganisasjon til at arbeidstakerne på vår sektor, både kvinner og menn har et anstendig arbeid og at arbeiderrettigheter blir ivaretatt. Partene har i en protokoll til hovedavtalen avtalt «*At hensynet til miljø og klima skal være en del av partssamarbeid og medbestemmelse, og skal bidra til en bærekraftig utvikling som fremmer FNs bærekraftsmål.*»

TILTAK: Et organisert arbeidsliv som støtter og bygger opp under trepartssamarbeidet er en forutsetning for et anstendig arbeidsliv.

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Om lag 1000 av Dnks rundt 1600 kirkebygg har et vern etter kulturminneloven, men også en del av de nyere kirkebyggene ansees som viktige kulturminner og symbolbygg for det lokale og nasjonale kultur- og samfunnsmiljø. Kirkebyggene har en særegen plass i folks bevissthet og en betydning som går langt ut over å huse trossamfunnet Dnks aktiviteter. Kirkestedene (kirkebyggene og gravplassene) er samlere av verdier som lokalsamfunnet har tilhørighet til. Kirkebyggene ansees å være av våre viktigste kulturminner. Hvis man fjerner de fysiske sporene fra fortiden, fjerner man ikke bare konkretiseringen av fortiden, men også inngangen til kontakten med fortiden. Derfor er tilgjengelighet til og kunnskap om kirkestedene viktig for å skape engasjement og gode lokale forvaltere av samfunnets verdier.

TILTAK: Den kirkelige sektoren bør kobles tettere på kommunens arbeid med å innfri bærekraftsmålene. Kirkebyggene bør sees på som en ressurs hvor ikke bare det religiøse, men også det kulturelle og sosiale lokalsamfunnet knyttes sammen. For eksempel kan åpne og tilgjengelige kirkebygg være med på å bidra til økt sosial bærekraft for lokalsamfunnet. Kirkebyggenes kulturhistoriske og samfunnsmessige verdi bør formidles på flere plattformer. Digitale plattformer som for eksempel KAs www.kirkesøk.no bidrar til å synliggjøre verdier og tilgjengeliggjøre kirkestedene. KA eier også en kirkebyggdatabase (www.kirkebyggdatabasen.no) for drift- og vedlikehold av kirkebyggene. Disse plattformene er allerede etablert og kan bygges ut for å brukes i et større omfang enn i dag.

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon (sirkulærøkonomi)

Ett ledd i å redusere forbruk og produksjon er å øke gjenbruk og rehabilitering av bygninger. En slik livsløpstenkning står også sentralt i regjeringens nye kulturmiljømelding (Meld.St.16). Gjenbruk av eldre kirkebygninger er et konkret eksempel på bærekraftig bygningsdrift. Ved å restaurere og fortsette å bruke eldre bygninger, kan man oppnå en energisparing opp mot 50% større enn ved å rive og bygge nytt.¹ Dette er god klimapolitikk. I henhold til Parisavtalen, hvor Norge har forpliktet seg til å redusere

utslippene minst 40% innen 2030, vil det være en forsvarlig kirkebyggforvaltning å iverksette tiltak for å forlenge byggenes levetid.

TILTAK: Hvert fjerde år gjennomfører KA en tilstandsrapport for Dnks kirkebygg. Resultater fra siste kirkekontroll i 2017 viser at mange kirkebygg har dårlig tilstand på yttervegger, tak og tårn. For eksempel så har en av fire kirkebygg utilfredsstillende tilstandsgrad på yttervegger, og tilstanden er dårligst for de eldste kirkebyggene. I tillegg viser undersøkelsen at under 15% av kirkebyggene har automatisk slokkeanlegg, og mange mangler også et godt brannvarslingssystem.² Det angis et vedlikeholdsetterslep på 10-12 milliarder, og et etterslep på 1 milliard for brannsikring av kirkebyggene. Systematisk arbeid med å redusere disse etterslepelepe vil bidra til en mer bærekraftig kirkebyggforvaltning og kulturminnepolitikk. Til det trengs det å stimulere til lokale tiltak, samt å øke fagkompetansen på vedlikehold og restaurering av eldre kirkebygg.

Den norske kirke gjennomfører årlig anskaffelser for 500-600 millioner kroner, KA bistår i dette arbeidet. Anskaffelser er et godt verktøy og virkemiddel for å oppnå de bærekraftsmålene som er satt sentralt og lokalt. Innkjøpere kan ved å sette presise og hensiktsmessige krav bidra til at leverandører utvikler seg i en grønnere retning, i tillegg til at den enkelte anskaffelsen blir mer bærekraftig. Ved å tenke helhetlig vil innkjøpere ha en stor påvirkningskraft når det gjelder oppnåelse av bærekraftsmålene. Tiltak rettet mot å øke bærekraftige anskaffelser bør derfor styrkes.

Kirkebyggene er også viktige turistattraksjoner. Det bør tilrettelegges for stimuleringsordninger for å øke et samarbeid mellom kirken og lokalmiljøet, som igjen kan styrke den lokale økonomiske veksten og fremme en bærekraftig lokalkultur.

De siste årene har regjeringen bidratt med midler til målrettet sikrings- og vedlikeholdstiltak for kirkebygg. KA har i flere av regjeringens løft for kirkebygg hatt en aktiv rolle for å omgjøre penger til sikrere og bedre vedlikeholdte kirkebygg. Eksempel er utskifting av gamle elektriske anlegg for å redusere energiforbruket og installasjon av solcellepanel på kirketak. Solcelleenergi vil ikke bare gi nok energi til kirkedriften, men også tilføre lokalsamfunnet bærekraftig energi. Andre tiltak som istandsetting av klimaskallet (vegger, tak, tårn), er tiltak som bidrar til å stoppe klimaendringer. Slike tiltak bør fortsette innenfor forutsigbare rammer. Etablering av et bevaringsprogram for kirkebygg vil gi større rom for å utarbeide langsiktig bærekraftig forvaltning av kirkene.

Mål 13: Stoppe klimaendringene

Mange av kulturminnene er sårbare og må behandles med varsomhet. Den fremtidige klimasituasjonen vil mest sannsynlig øke belastningen på kirkestedene. Et våtere klima bringer med seg fare for flom og ras. I tillegg gir et fuktigere klima økt sjanse for råte og soppdannelse. I tillegg er en god del av de eldre kirkebyggene og prestegårdene tørre trekonstruksjoner. Dette gjør dem sårbare for brannspredning. KA har initiert og ledet en

rekke prosjekter for å imøtekomme disse utfordringene, slik som sikring mot akutte naturskader (ras og flom) i samarbeid med blant annet NVE, brannsikring av kirkefasade og tilpassede automatiske sløkkeanlegg. Innenfor gravferdsfeltet er KA blant annet engasjert i prosjekter for å hindre uønsket spredning av fremmede arter, samt øke biologisk mangfold og flomsikring.

TILTAK: En bærekraftig gravplass må ivareta naturmangfold og driftes på en miljøvennlig og bærekraftig måte. Bærekraftselementene må innarbeides fra planlegging via opparbeiding til driftsfase. Til dette trengs det økt kunnskap og kompetanse innenfor kirkelig og kommunal sektor. I tillegg er gravplassene viktige og unike grøntområder for rekreasjon, noe som bør ivaretas som en samfunnsressurs.

En rekke sikringstiltak knyttet til brann, skred, flom bør styrkes og videreutvikles. Det bør også i større grad bygges ut digitale løsninger for å overvåke utfordringene, slik at rette tiltak kan settes inn til rett tid. I fremtidige sikringstiltak bør man i større grad inkludere smart-teknologi, slik som for eksempel å utvikle robotdyser til sløkking av brann i kirkebygg.

Mål 17: Samarbeid for å nå målene

KA har opparbeidet et bredt samarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette samarbeidet er en viktig ressurs for å nå bærekraftsmålene. Vi har en god kontaktflate til alle landets kirkelige fellesråd og Kirkerådet/rettssubjektet Den norske kirke, samt at vi har etablert samarbeid med Riksantikvaren, og andre offentlige og private instanser. Disse samarbeidene er viktig for en vellykket omstilling for å innfri bærekraftsmålene.

Regjeringens overordnede spørsmål:

Målgruppe og mål (Hvem skal handlingsplanen rette seg mot og hva skal vi oppnå?)

- Det er viktig at handlingsplanen er forankret lokalt både i offentlig, privat og frivillig sektor. Fellesråd og menighetsråd representerer kirken lokalt, og er derfor en naturlig del av denne målgruppa. Det samme er KAs organisasjonsmedlemmer. Formålet må være å legge til rette for samarbeid på tvers av sektorer og sørge for at alle aktører får mulighet til å bidra.
- Det må være enkelt å ta i bruk tiltakene innenfor eksisterende systemer for rapportering

Innretning (Hvordan bør vi legge opp selve dokumentet for at det skal bli et nyttig verktøy for næringsliv, sivilsamfunn, academia og offentlig sektor?)

- Det bør utarbeides konkrete modeller. Gode eksempler og tydelig veiledning med verktøy som kan tilpasses de enkelte virksomheter. Det må være enkelt å bake inn elementer fra handlingsplanen i egne planer. Dokumentet må være generelt nok til at det kan benyttes av alle, men mulig det bør utarbeides sektorspesifikke delplaner.

Problembeskrivelse: (Hvilke utfordringer står i veien for å nå bærekraftsmålene i Norge innen 2030?)

- For å nå målene er man avhengig av å nå ut bredt og involvere flere aktører i arbeidet. Per i dag er mange viktige initiativ knyttet til kommunesektoren, men det er i tillegg viktig å invitere andre sektorer inn i nettverkene.
- Det bør utarbeides en strategi for hvordan kirken lokalt kan trekkes inn i det kommunale arbeidet med bærekraftsmålene.
- I utarbeidelsen av indikatorer for oppnåelse bør også den lokale kirkes arbeid medberegnes.

Vennlig hilsen

KA

Marit Halvorsen Hougsnæs
Adm.direktør

Randi Moskvil Letmolie
Direktør
Avdeling for kirkebygg og
eiendomsforvaltning